

Хрущ Л. М.,

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕЗІЇ СИЛЬВІЇ ПЛАТ ТА ЕЛІЗАБЕТ БІШОП

У статті розглядаються гендерні особливості поетичних творів Елізабет Бішоп та конфесійної поезії Сильвії Плат. Виявлено характерні ознаки втілення гендерних аспектів у поетичній творчості поетес та проаналізовано проблемно-тематичну своєрідність їх поезії. Встановлено, що С. Плат часто використовує автобіографічні деталі та гендерна нерівність показана крізь призму власних почуттів. Досліджено, що Елізабет Бішоп у своїй поезії є децю віддаленою, відмовляючись бути обмеженою поняттям гендеру.

Ключові слова: гендер, конфесійна поезія, ідіосинкратична поезія, ідентичність.

В статье рассматриваются гендерные особенности поэтических произведений Элизабет Бишоп и конфессиональной поэзии Сильвии Плат. Выявлены характерные признаки воплощения гендерных аспектов в поэтическом творчестве поэтесс и проанализированы проблемно-тематическое своеобразие их поэзии. Установлено, что С. Плат часто использует автобиографические детали и гендерное неравенство показано сквозь призму собственных чувств. Исследовано, что Элизабет Бишоп в своей поэзии есть несколько отдаленной, отказываясь быть ограниченной понятием гендера.

Ключевые слова: гендер, конфессиональная поэзия, идиосинкратичная поэзия, идентичность.

The article is dedicated to the investigation of gender issues in Sylvia Plath's confessional poetry and in the poems of Elizabeth Bishop. We have explored the interlinked themes that constitute Sylvia Plath's and Elizabeth Bishop's poetry, focusing on the representation and the significance of gender issues. We have noticed that S. Plath uses predominantly autobiographical details, personal feelings and emotions to present the issues of gender inequalities, while Elizabeth Bishop is more distant in her poetry, refusing to be defined only by the notion of gender.

Key words: gender, confessional poetry, idiosyncratic poetry, identity.

Поетеси Елізабет Бішоп та Сильвія Плат належать до представників ідіосинкратичного напрямку в американській поезії, виробивши власний своєрідний стиль, котрий поєднує традиційні форми з експериментаторством. Варто відмітити, що обидві поетеси є одними із небагатьох, чие визнання ґрунтується на винятковості її художнього обдарування, та чия поетична творчість викликає з кожним роком все більшу зацікавленість у літературознавців та критиків.

У запропонованій статті ми розглянемо гендерні аспекти поетичної творчості Елізабет Бішоп та Сильвії Плат, акцентуючи особливу увагу на спільних гендерних питаннях.

Отже, метою нашого дослідження є спроба визначити характерні спільні та відмінні риси поезії Елізабет Бішоп та Сильвії Плат у контексті вивчення специфіки передачі гендерних відносин в ідіосинкратичній поезії. Предметом дослідження є процес втілення гендерних аспектів, а також проблемно-тематичний план поезії. Основне завдання дослідження – опираючись на текстовий аналіз поезії С. Плат та Е. Бішоп, проаналізувати особливості жіночого образу, та специфіку передачі гендерних відносин.

Запропонована тема містить багато аспектів, які варто дослідити. Велике значення має, зокрема, визначення основних тематичних елементів конфесійної поезії, до якої належала Сильвія Плат. Конфесійна поезія вважається поезією особистості, або поезією власного ‘я’. Читаючи поезію С. Плат, розуміємо, що авторка висловлює свої власні думки, роздуми над особливостями стосунків чоловіка та дружини. Поетеса втілює у своїх віршах стереотипізацію жіночих ролей 1950-х років, наголошуючи на неспокої молодій жінки, яка бачить, що її прагнення у житті значно перевищують можливості, які відведені для неї суспільством.

“So, so, Herr Doktor. / So, Herr Enemy. / I am your opus, / I am your valuable, / The pure gold baby / That melts to a shriek” [1, с. 182].

В американському літературному просторі Сильвія Плат була виразником феміністичних та гендерних ідей. У своїй поезії поетеса зосереджувалась на своїх власних життєвих переживаннях, адже вона жила в час, котрий не визнавав вільної творчості жінки, у літературі якого домінував чоловічий стандарт, ідеалом жінки якого була щаслива та усміхнена домогосподарка [1, с. 155]. Поезія С. Плат наповнена темами особистого пізнання, її власної ідентичності; ця поезія є емоційною, напруженою, сповненою глибокими особистими переживаннями та почуттями.

Поезію Елізабет Бішоп, на думку багатьох зарубіжних літературознавців, відносять до “холодної” жіночої поетичної традиції, започаткованої Емілі Дікінсон, індивідуальна манера якої відзначалась інтелектуальністю, врівноваженістю почуттів та естетизмом. Багато в чому оцінка поетеси, як ‘сором’язливий перфекціоніст з очима художника’, запропонована літературознавцем Дерексом Махоном є найбільш підходящою та влучною на нашу думку. Творча спадщина Елізабет Бішоп є часто сполученням багатого і детальної фотозйомки з тематичною опосередкованістю. Елізабет Бішоп є поетом звичайних, мирських і банальних тем, разом з тим, вона пише про універсальні теми втрати, самотності, приналежності й болю [3, с. 45]. Елізабет Бішоп часто піддавалась критиці за досить стриманий характер поезії та її прагнення тримати людей на відстані, з тим, щоб захистити своє приватне життя.

Проте, варто відмітити, що характерною ознакою творчості як Е. Бішоп, так і С. Плат є індивідуалізм. Поезія Елізабет Бішоп також уособлює індивідуалізм, прагнення бути усамітненим, радше ніж, частиною групи. На приклад, у своїй поезії “In the Waiting Room” Елізабет Бішоп розповідає про досвід семирічної дівчинки, котра зазнає пробудження як особистість, індивідуум, коли чекає на свою тітку у стоматологічному кабінеті. Дівчинка як оповідач презентує своє внутрішнє протистояння, коли усвідомлює свою ідентифікацію із іншими жінками в кори-

дорі. Пізніше дівчинка зізнається тітці про своє внутрішнє переживання та прагнення визнати свою особистість:
"But I felt: you are an I, / you are an Elizabeth, / you are on them. / Why should you be one, too? / What took me / completely by surprise / was that it was me: / my voice, in my mouth. / Without thinking at all / I was my foolish aunt. [4, с. 2460]

Прочитавши ці рядки, ми можемо простежити бунт проти суспільства, повстання проти соціальних та гендерних ролей та прагнення до свободи, ці ж самі мотиви звучать і у поезії С. Плат. У своїй поезії "Lady Lazarus" поетеса розповідає про те, що кожні десять років у її свідомості ніби помирає попереднє "я" і народжується нова особистість, нова жінка:

"I have done it again / One year in every ten / I manage it – / A sort of walking miracle, my skin / Bright as a Nazi lampshade / My right foot" [1, с. 180].

Однак, зарубіжні літературознавці стверджують, що Елізабет Бішоп ніколи не писала, ні як конфесійна поетеса, хоча протягом усього життя дружила з Робертом Лоуеллом, ні як представник традиційної поезії. Стверджують, що поетеса навіть відмовилася включити свою поезію до феміністської антології поезії, хоча багато в чому вона кваліфікується як представник феміністичного напрямку. Таким чином, Е. Бішоп завжди залишається індивідуалістичною, бунтівною і стриманою поетесою.

Конфесійна поезія, власне поезія Сильвії Плат, є, у свою чергу, досить автобіографічною. Предмет поезії часто містить в собі приватне життя поетеси, замість того, щоб сфокусуватись на громадських проблемах, використовуючи віддалену особистість. Для прикладу, вірш поетеси "Daddy" є автобіографічним. У цьому вірші образ батька авторки стає символом чоловічого домінування у суспільстві. С. Плат описує свою ненависть до чоловіків, отожднюючи батька та чоловіка та завершує поезію представляючи бажану, проте уявну перемогу над ними:

"Daddy, you can lie back now. / There is a stake in your black heart / And the villagers never liked you. / They are dancing and stamping on you. / They always knew it was you. / Daddy, daddy, you bastard, I'm through" [4, с. 2612].

На відміну від сповідальної поезії Сильвії Плат, Елізабет Бішоп у своїй поезії є дещо віддаленою, відмовляючись бути обмеженою поняттям гендеру і тому часто використовує так звані 'чоловічі' теми, такі як наука або політика. Е. Бішоп прагне бути у своїй поезії об'єктивною.

Проте, ми все ж таки можемо помітити питання гендерної рівності в творі "Brazil, January 1, 1502". Поетеса показує контраст між правами чоловіка та жінки з самого початку вірша. 'Природа' (nature), є персоніфікованою і показана, як жінка:

"Januaries, Nature greets our eyes / exactly as she must have greeted theirs: / every square inch filling in with foliage – / big leaves, little leaves, and flant leaves ..." [4, с. 2457].

На противагу жіночій силі, поетеса вводить образ португальських загарбників, таким чином пропонуючи чоловічу владу. 'Природа' по суті є об'єктом споглядання і бажань португальських загарбників. Вони, таким чином, постають в описі Бішоп в образі ящірок :

"The lizards scarcely breathe; all eyes / are on the smaller, female one, back-to, / her wicked tail straight up and over, / red as red-hot wire [4, с. 2457].

Оповідач показує контраст між загарбниками, які виступають чоловічої статі і 'природою' (nature), яка є жіночою силою. Поетеса намагається не показувати ні загарбників жертвами, до яких вона включає і оповідача і португальських та християнських колонізаторів, ні завойовану 'природу' та індіанців. Деякі критики, такі як Девід Бромвіч мають схожу інтерпретацію вірша з творчістю Роберта Лоуелла. У листі Лоуелла до Бішоп, поет високо оцінив цей вірш як один з найкрасивіших творів поетеси. Лоуелл оцінив як поетеса описує християн у якості жертв своїх бажань. Літературознавець Бромвіч навіть інтерпретує християн у цій поемі, як жертви своїх війовничих планів. Однак, інші критики, такі як Вікторія Харрісон і Бонні Костелло стверджують, що ні загарбники, ні 'природа' та індіанці не є жертвами. Літературознавець Харрісон В. стверджує, що зв'язок між колонізаторами і тих, кого колонізували, нагадують відносини між чоловіком і жінкою.

В поезії Елізабет Бішоп, як і в поезії Сильвії Плат, широко розглядаються теми панування і підпорядкування. Використання граматичних суб'єктів і об'єктів, а також використання пасивних конструкцій підпорядкування та об'єктивації показує певний соціальний підтекст, що виходить далеко за межі статі. Часто, слугами (об'єктами) є діти, хоча жінки також досить часто з'являються в такій ролі. Вивчаючи поезію "First Death in Nova Scotia", "Cootchie", "A Norther – Key West", "Squatter's Children", "In the Waiting Room," "A Miracle for Breakfast" та "Sestina" Елізабет Бішоп та "Daddy", "Medusa", "Lady Lazarus" "Tulips" та "Mirror" ми побачили, як тема домінування, здебільшого чоловічого, поширюється в роботах обох поетес від дитинства до дорослого життя на індивідуальному та соціальному рівнях.

Література:

1. Шимчишин М. Сильвія Плат : творчість у божевільному ритмі. – Жіночі голоси в літературному дискурсі ХХ століття. – 2007. – С. 144-189.
2. Goldensohn L. Elizabeth Bishop : The Biography of a Poetry. – New York : Columbia University Press, 1991. – 394 p.
3. Parker R. D. The Unbeliever: The Poetry of Elizabeth Bishop. – Urbana : University of Illinois Press, 1988.
4. The Norton Anthology of American Literature / Ed. Nina Baym et al. – New York : W. W. Norton & Company, 1995. – 272 p.
5. Wagner-Martin L. Critical Essays on Sylvia Plath. Boston: G. K. Hall & Company, 1998. – 231 p.